

EXPERIENCIÁLNE KREŠŤANSTVO PODĽA JOHNA WESLEYHO

Pavel Hanes

„Ak chceme používať pojem určitým spôsobom, ale nie sme schopní špecifikovať skúsenosť, ku ktorej sa takto použitý pojem má vzťahovať, tak ten pojem nepoužívame legitímnym spôsobom.“¹ Zovšeobecne platí, že storočie osvietenstva, v ktorom žil John Wesley (1703-1791), pod vplyvom empirizmu, racionalizmu a deizmu odmietalo zjavenie a prijímalo v náboženstve len to, čo sa dalo objaviť prostredníctvom piatich zmyslov a prirodzeným rozumom. Wesleyho súčasník, Immanuel Kant (1724-1804), celkom podriadil náboženskú vieru rozumu, odmietol vieru založenú na mystických skúsenostiach a blúznení (*Schwärmerei*). Ľudské poznanie je podľa Kanta obmedzené na svet zmyslov a náboženstvo musí byť budované na princípoch čistého rozumu oddeleného od skúsenosti (*von aller Erfahrung abstrahiren muß*).² Takéto čisto teoretické, logicky zdôvodnené kresťanské náboženstvo bolo ideálom racionalistickej teológie 18. storočia.

Anglikánska cirkev, ktorej bol Wesley až do svojej smrti členom, bola silne ovplyvnená racionalizmom.³ „Rozum bol najprv ponúkaný ako základ viery, ale postupne sa stal jej substitúciou.“⁴ Po 17. storočí plnom nepokojov sa štátna cirkev obávala ako katolíckeho tak aj puritánskeho extrémizmu. Ideálom bolo umiernené náboženstvo bez emócií prispôbené potrebám každodenného praktického života. „Kázne postrádali údernosť a väčšinou boli len morálnymi esejami.“⁵ Stav britskej spoločnosti a anglikánskej cirkvi v tomto období vystihujú karikatúry Williama Hogartha, ktoré satirickou hyperbolou pranierujú charakteristické neresti a zlozvyky doby.

V súčasnosti sme svedkami opačného trendu, v ktorom sa náboženský zážitok pod pojmom „spiritualita“ dostal do centra pozornosti aj u ne-nábožensky založených ľudí. Sam Harris, jeden zo štyroch hlavných predstaviteľov nového ateizmu,⁶ obhajuje použitie pojmu „spiritualita“ aby sa nemusel „...obmedziť na terminológiu obyčajnej skúsenosti“.⁷ Samozrejme, že pre ateistu spiritualita neprináša skúsenosť nejakej inej, nadprirodzenej reality a je čisto záležitosťou ľudskej mysle. Zároveň je striktno odlišená od náboženstva a musí byť chápaná v kontexte neurológie a psychológie. V každom prípade používanie tohto pojmu vyjadruje presvedčenie, že človek môže mať neobyčajné skúsenosti, ktoré transcendujú logické a racionálne úvahy.

Súčasná popularita spirituálnych zážitkov prekvapila teoretikov, ktorí s istotou predpovedali sekularizovaného človeka, ktorý nebude potrebovať transcenciu a bude „...oslobodený

¹ Peter Frederick STRAWSON, *The Bounds of Sense*, London, Routledge, 2005, 3.

² Immanuel KANT, *Immanuel Kants Gesammelten Werken VI*, www.ikp.uni-bonn.de (21.12.2006)

³ „Mnohí úprimní bojovníci za pravú vieru boli v skutočnosti racionalistami do špiku kostí.“ (Leslie STEPHEN, *History of English Thought in the Eighteenth Century I*, New York, Peter Smith, 1949, 91.)

⁴ Mark PATTISON, *Essays II*. Oxford, Clarendon Press, 1889, 48.

⁵ A. SKEVINGTON WOOD *Awakening*. In Tim DOWLEY (ed.) *The History of Christianity*, Oxford, Lion Publishing, 1990, 447. „Morálne eseje, čo bola prevládajúca móda, nech boli akokoľvek vhodné na pestovanie morálneho vkusu, alebo na racionálne odôvodnenie cnosti, zriedkakedy vyvolali silné emócie nádeje, strachu alebo lásky, a boli totálne neschopné transformovať charakter a zastaviť a napraviť nemravníkov.“ (William Edward Hartpole LECKY, *A History of England in the Eighteenth Century III*, London, Longmans, Green and Co., 1913, 31-32.)

⁶ Patria sem aj Richard Dawkins, Daniel Dennett a Christopher Hitchens.

⁷ Sam HARRIS, *Waking Up: A Guide to Spirituality Without Religion*, New York, Simon & Schuster, 2014, 7.

z náboženského a metafyzického poručníctva.⁸ O tomto „štvrtom človeku“⁹ malo platiť, že „...nereaguje na žiadne spirituálne výzvy.“¹⁰ Predpovede sa ukázali mylnými a dnes sme svedkami záplavy spiritualít, z ktorých niektoré majú charakteristické znaky emocionalizovanej a mytologizovanej vedy, ktorá je v skutočnosti vierou v démonov („hoci nie pod týmto menom“).¹¹

S poľutovaním sa dá konštatovať, že populárny záujem o spiritualitu a náboženské zážitky je aj u evanjelikálov často odtrhnutý od biblickej teologickej racionality. Zdá sa, že väčšinou ide o reakciu na čisto kognitívne zamerané kázanie, ktoré neakcentuje emocionálnu a spirituálnu dimenziu kresťanskej viery. V krajnostiach dochádza k tomu, že na jednej strane máme teológiu bez skúsenosti (spirituality) a na druhej strane spiritualitu bez teológie – suchá racionalita presvedčenia proti spiritualite skúsenosti bez ukotvenia v realite. V tejto situácii je vhodné znovu sa vrátiť k spôsobu, akým integroval racionalitu a spiritualitu John Wesley. (Analogiu s jeho dobou je dnes možné vidieť v deterministicky racionálnom scientizme na jednej strane v protiklade s bezbrehou fantazmagorickou spiritualitou náboženského pluralizmu na strane druhej.)

Racionalita a náboženská skúsenosť u Johna Wesleyho

Obnova cirkvi vždy spočívala v návrate ku koreňom. Návrat k Písmu bol heslom Reformácie. Ale Písmo nám tiež hovorí, aby sme pamätali na vodcov, ktorí nám zvestovali Božie slovo a aby sme napodobňovali ich vieru (Heb 13,7). Pre evanjelikalizmus to okrem iného znamená pamätať na vodcov metodistického prebudenia v 18. storočí.¹² Metodizmus mal transformujúci dopad na spoločnosť,¹³ a podriadil život vo všetkých formách evanjeliu.¹⁴

Wesleyho život a teológia nám ukazujú cestu medzi týmito dvomi úskaliami jednostranného pochopenia kresťanskej viery. Na jednej strane bol posmešne označovaný ako „metodista“ kvôli dodržiavaniu pravidiel svätosti,¹⁵ a zároveň bol obviňovaný z entuziazmu¹⁶ na strane druhej.

Pri skúmaní duchovnej skúsenosti platí, že „nie je možné izolovať skúsenosť a reflexiu.“¹⁷ Wesley, podľa vlastných slov, chcel byť človekom jednej knihy: „Chcem poznať jednu vec – cestu do neba; ako bezpečne doplávať k tomu šťastnému brehu. Boh sám sa sklonil, aby nás vyučoval tejto ceste, práve s týmto cieľom prišiel z neba. Zapísal to do knihy. Och, daj mi tú knihu! Za každú cenu, daj mi knihu Božiu! Mám ju: tu je pre mňa dostatočné poznanie. Daj, aby som bol *homo unius libri* ... V jeho prítomnosti otváram a čítam jeho knihu, s tým cieľom,

⁸ Harvey COX *The Secular City*, New Jersey, Princeton University Press, 2013, 21.

⁹ Označenie „štvrtý človek“ použil sociológ Alfred Weber v knihe *Der dritte oder der vierte Mensch* (1953).

¹⁰ Kornelis H. MISKOTTE *When the Gods Are Silent*, New York, Harper and Row, 1967, 1.

¹¹ C. S. LEWIS *Screwtape Letters*, London, HarperCollins, 2009, 31.

¹² Pomenovanie „metodistické“ a „evanjelikálne“ prebudenie bolo zameniteľné. (A. SKEVINGTON WOOD *Awakening*. In Tim DOWLEY (ed.) *The History of Christianity*, 436.)

¹³ Podľa francúzskeho historika Elie Halévya metodizmus odvrátil násilnú revolúciu v Anglicku podobnú francúzskej. (Elie HALÉVY, *La naissance du méthodisme en Angleterre*. In *La Revue de Paris IV*, Jouillet-Août 1906, 841-867.)

¹⁴ „Obrat k radostnému evanjeliu o spásu, čiže evanjelikalizmus, mal naozaj duchovné korene a nebol vypočítaný na uchlácholenie biedy chudobných. ...Starý ideál západnej reformácie podriaďiť celý svet panstvu Ježiša Krista tu ožil preteplený horúcim poňatím evanjelia o spásu hriešnikov.“ (Rudolf ŘÍČAN, *Od úsvitu reformace k dnešku*, Praha, YMCA, 1947, 284.)

¹⁵ V slovníku anglického jazyka, ktorý Wesley zostavil a publikoval r. 1753, definoval slovo „metodista“ nasledovne: „ten, kto žije podľa metódy zaznamenananej v Biblii“ (*one that lives according to the method laid down in the Bible*). <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uc1.b4095571&view=1up&seq=97> (6.7.2021)

¹⁶ Wesley definuje slovo „enthusiasm“ ako „náboženské šialenstvo, namyšľaná inšpirovanosť“. (<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uc1.b4095571&view=1up&seq=57>) (6.7.2021). Dnes má pojem „entuziazmus“ skôr pozitívny význam. To, čo sa vo Wesleyho dobe označovalo týmto slovom nesie dnes pomenovanie „fanatizmus“.

¹⁷ Pavel PROCHÁZKA, *Duchovná skúsenosť a komunikácia evanjelia*, Banská Bystrica, ZEC, 1999, 22.

aby som našiel cestu do neba.“¹⁸ Tu treba podotknúť, že Wesley, „človek jednej knihy“, bol zároveň horlivým čitateľom ako aj autorom kníh širokej škály praktických aj vedeckých tém. Bol autorom napr. liečiteľskej príručky,¹⁹ kompendia prírodnej filozofie,²⁰ ako aj viacerých jazykových učebníc. Dokonca vydával aj skrátené verzie niektorých sekulárnych románov vhodných na čítanie pre kresťanov. Od duchovných požadoval, aby mali „dobré chápanie, jasnú vnímavosť, zdravý úsudok a schopnosť logickej argumentácie.“²¹

Napriek týmto skutočnostiam boli metodisti a Wesley pod útokom zo strany anglikánskych duchovných, ktorí ich atakovali vo svojich kázňach, že sú „...extatickými entuziastami, hlásajú nevysvetliteľné zmyslové vnemy, divoké emócie, a náhle zmeny; chvascú sa bezprostrednými inšpiráciami, a rúhavo si nárokuje väčšie zázraky ako robil sám Kristus.“²² Obvinenie z entuziazmu vyplývalo z racionalistického odporu k emocionálnemu náboženstvu a tiež z odlišnej teológie kresťanskej skúsenosti. Výčitky, že metodisti „...si nárokuje Božiu moc vo svojom kázaní, dar Svätého Ducha ... a mimoriadne metódy vyučovania“²³ nám dnes znejú skôr ako pochvala, a nie ako legitímna teologická obžaloba.

V denníku si Wesley poznamenal: „Čokoľvek sa hovorí o náboženstve srdca a vnútornom pôsobení Ducha Božieho, musí pre tých, čo ich nepocítili, vyzerat' ako entuziazmus; t.j. ak sa podujmú posudzovať veci, o ktorých priznávajú, že ich nepoznajú.“²⁴ Wesley bráni toto „náboženstvo srdca“ proti názoru, že náboženstvo spočíva v troch veciach: „...neškodnosti (*harmlessness*), používaní prostriedkov milosti a konaní dobra...“²⁵ Človek môže mať všetky tieto veci a pritom vôbec nebyť nábožným (*yet have no true religion at all*). „Ak však Boh zapôsobí touto veľkou pravdou na niekoho, kto o tom predtým nevedel, toto pôsobenie vyvolá v jeho duši takú ťažobu, ktorú svet vždy nazýva zúfalstvom.“²⁶ Zúfalstvo, podobne ako náboženská vášeň, či entuziazmus, boli pre racionalisticky chápané náboženstvo negatívne javy, ktorým sa veriaci má vyhýbať.

Wesley teda odmieta všetky druhy entuziazmu,²⁷ (to, čo sa dnes označuje skôr slovom „fanatizmus“), ale zároveň je nútený brániť skutočnú náboženskú skúsenosť pred týmto obvinením.²⁸ Poukazuje, že za touto výčitkou sa príliš často skrýva neochota alebo neschopnosť argumentovať. Stačí vykriknúť „Entuziazmus!“ a diskusia skončila. Zvíťazili predsudky. Čo má však kresťan robiť, ak prežíva pôsobenie Božieho Ducha? „Ak pripíše svoju skúsenosť Bohu, je obvinený z entuziazmu, ak to neurobí, je to domýšľavosť a pýcha.“²⁹

Práca Svätého Ducha

Učenie o pôsobení Svätého Ducha je možné považovať za centrálnu tému Wesleyho teológie.³⁰ „Wesley nebol ochotný status kresťana priznať človeku, ktorý má nevedomelú

¹⁸ John WESLEY, *Works V*, Grand Rapids, Baker Book House, 1979, 3.

¹⁹ John WESLEY, *Primitive Physic, Or, An Easy and Natural Method of Curing Most Diseases*, London, G. Paramore, 1744.

²⁰ John WESLEY, *A survey of the wisdom of God in the creation : or a compendium of natural philosophy*, Bristol, William Pine, 1763.

²¹ „good understanding, a clear apprehension, a sound judgment, and a capacity of reasoning with some closeness“ (John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 10*, Albany, AGES Software, 1997, 539.)

²² Edward H. SUGDEN (ed.), *Wesley's Standard Sermons II*, London, Epworth Press, 1951, 84.

²³ Tamže, 84.

²⁴ John WESLEY, *The Journal of the Rev. John Wesley I*, London, Wesleyan Conference Office, 1903, 234.

²⁵ Tamže, 235.

²⁶ Tamže, 235.

²⁷ Kázeň *The Nature of Enthusiasm* (John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 5*, 541.)

²⁸ „...ked' hovoríte o svojej skúsenosti (*experience*), hneď kričíte ‚Zbláznil si sa z priveľa náboženstva!‘“ (John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 7*, 284.)

²⁹ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 8*, 519.

³⁰ Mildred Bangs WYNKOOP, *John Wesley: Christian Revolutionary*, Kansas City, Beacon Hill Press, 1970, 10.

skúsenosť s Bohom, a ktorý Boha nevyznáva slovom aj životom.³¹ Boží Duch pôsobí všetky procesy vedúce k spásu, a to u všetkých kresťanov: „Nie je žiadnym entuziazmom učiť, že ‚pomazanie Svätého‘ patrí všetkým kresťanom všetkých vekov.“³² „Tento večný Duch Boží, ktorý je rovný s Otcom a Synom, nie je len dokonale svätý sám v sebe, ale je bezprostrednou príčinou každej svätosti v nás. Osvecuje naše chápanie, napráva našu vôľu a city, obnovuje našu prirodzenosť, zjednocuje našu osobu s Kristom, uisťuje nás o adopcii za synov, vedie nás v našom konaní, očisťuje a posväcuje naše duše a naše telá na plné a večné potešenie Boha.“³³ Všetky tieto činnosti Ducha sa musia odzrkadliť v náboženskej skúsenosti, ktorá je potom pre veriaceho zdrojom istoty.³⁴

Wesley vie, že prirodzený človek (*natural man* - ψυχικὸς ἄνθρωπος, 1Kor 2,14) neprijíma veci Božieho Ducha. „Neuspokojí sa tým, že o nich nič nevie, ale popiera samotnú ich existenciu.“³⁵ Tento prirodzený človek je tak ďaleko od pochopenia týchto vecí, že nimi absolútne pohŕda. No „[r]ozoznať ich je možné len pomocou toho Ducha a tých duchovných zmyslov, ktoré on nemá.“³⁶ Prirodzený človek je „duchovné monštrum“,³⁷ ktorého city sú celkom nesprávne nasmerované. Ak sa ktokoľvek má stať kresťanom, teda „...ak má veriť tak, aby bol zachránený, musí prijať Svätého Ducha.“³⁸ Každý kresťan „...musí mať svedectvo sám v sebe, čo znamená, že mu „...Boh Svätý Duch osvedčuje, že Boh Otec ho prijal skrze zásluhy Boha Syna...“³⁹ Wesley starostlivo odlišuje radosť pravého kresťana od sebaklamu človeka, ktorý nepozná obvinenie Svätého Ducha z hriechu: „Písmo opisuje túto radosť v Pánovi, ktorá doprevádza svedectvo jeho Ducha, ako pokornú radosť, radosť, ktorá ponizuje do prachu, ktorá necháva omilosteného hriešnika volať ‚Som úbohý! Kto som ja a dom môjho otca? Teraz ťa moje oko vidí a pohŕdam sebou v prachu a popole!“⁴⁰

Znaky pôsobenia Svätého Ducha

Ak má byť práca Svätého Ducha na človeku pozorovateľná prostredníctvom nejakej náboženskej skúsenosti, musia existovať kritériá, podľa ktorých ju rozoznáme. Preto Wesleyho „experienciálna“ teológia musí predstaviť nejaké praktické normy, ktoré umožnia rozlišovanie medzi realitou a entuziastickou domýšľavosťou. Kľúčovým problémom sa stalo, podľa čoho je možné odlíšiť pôsobenie Svätého Ducha od sebaklamu a entuziazmu bez toho, aby šlo o neprípustné odsudzovanie.⁴¹ Wesley sa preto často vracia k dôkladnej charakteristike kresťanskej skúsenosti, ktorá čo najpresnejšie a najspoľahlivejšie predstaví jej konštitutívne elementy. Na tento účel používa jazyk emócií a vnútorných citov (*inward feelings*).⁴² Mať tieto „vnútorné city“ znamená „...vnútorne si uvedomovať prejavy milostivého konania Svätého

³¹ Pavel PROCHÁZKA, *Duchovná skúsenosť a komunikácia evanjelia*, 25.

³² John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 8*, 100.

³³ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 10*, 92.

³⁴ Pavel PROCHÁZKA, *Duchovná skúsenosť a komunikácia evanjelia*, 32.

³⁵ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 5*, 87.

³⁶ John WESLEY, *Explanatory Notes upon the New Testament*, New York, Carlton & Porter, rok neudaný, 412.

³⁷ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 9*, 498.

³⁸ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 8*, 52.

³⁹ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 6*, 222.

⁴⁰ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 5*, 183.

⁴¹ Metodistom predhazovali „...márnivé a sebaisté chvastanie; nerozmyslené a nespravodlivé kritizovanie; zatracovanie všetkých ľudí, čo necítia to, čo cítim ja; upieranie spásy všetkým, ak nezažili nejaké náhle pôsobenie, ktoré by mohlo byť považované za ruku Božiu...“ (John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 1*, 232).

⁴² „Hoci Wesley mal dobré vzdelanie a poznal odborný diskurz filozofov a klasických teológov, vo svojom kázaní a vo svojich spisoch, ktoré adresoval bežnému poslucháčovi, sa týmto intelektuálne módnym slovníkom vedome vyhýbal.“ (Gregory S. CLAPPER, *John Wesley on Religious Affections*, Metuchen, The Scarecrow Press, 1989, 2-3.)

Ducha, tj. ovocie Svätého Ducha. Neznamená to byť si vedomý spôsobu, akým Duch pôsobí.⁴³ Podľa tohto spoznás, že nie si obeťou klamnej predstavy, a že si nepodviedol svoju vlastnú dušu. Priame ovocie Ducha ovládajúce srdce je ,láska, radosť, pokoj, milosrdenstvo, pokora mysle, krotkosť, láskavosť, trpezlivosť.⁴⁴

Vnútorne city sú prejavom činnosti duchovných zmyslov (*spiritual senses*). Ak človek počuje Božie slovo, má všetky možnosti, aby ho prijal, ale ho odmietne, tak jeho „...duchovné zmysly sú zavreté...“⁴⁵ Mať duchovný život je to isté ako „...mať nové zmysly – duchovné zmysly – na rozlišovanie duchovného dobra a zla.“⁴⁶ Mať funkčné duchovné zmysly znamená, že človek „...má jasnú komunikáciu s neviditeľným svetom (*a clear intercourse with the invisible world*), a preto vie stále viac o veciach, ktoré mu predtým ,nevstúpili do srdca aby si ich mohol predstaviť“.⁴⁷

Kritiku náboženskej skúsenosti nepodriadenej Písmu plasticky vidíme na Wesleyho hodnotení Swedenborgových duchovných zážitkov.⁴⁸ „Jeho príbehy sú často veľmi živé a zábavné ako príbehy o vílach: Ale ja sa neopovažujem kvôli nim opustiť svoju Bibliu – a jednu z týchto dvoch opustiť musím.“⁴⁹

Svätý Duch a posvätenie

Roku 1790 Wesley napísal, že doktrína o úplnom posvätení je veľký vklad (*grand depositum*), ktorý Boh zveril ľuďom zvaným metodisti; a vzbudil nás hlavne kvôli jej šíreniu.⁵⁰ Požiadavka svätosti sa v protestantských kruhoch, povedané mierne, nestretáva so žiadnym veľkým nadšením. B.B. Warfield, vplyvný evanjelikálny teológ z prelomu 19. a 20. storočia, napísal: „Historickým prameňom, z ktorého pochádzajú hlavné prúdy perfekcionistickej doktríny, ktoré prepadli (*invaded*) moderný protestantizmus, je učenie Johna Wesleyho.“⁵¹ Slovo „prepadli“ dobre vystihuje negatívny postoj mnohých evanjelikálov k Wesleyho učeniu o posvätení. Toto sa v 19. storočí rozšírilo v posväteneckom hnutí pod pojmi ako sú napr. *entire sanctification*, *the second blessing* alebo *the higher Christian Life*. Wesley síce používal pojem „úplné posvätenie“ (*entire sanctification*), ale považoval ho za dielo Božieho Ducha, nie za výsledok ľudskej snahy.⁵² Varoval pred veľkolepými a pompéznymi slovami. Pri opise vlastnej skúsenosti neodporúčal používať pojmy „dokonalosť“, „posvätenie“ ani „druhé požehnanie“ alebo „dosiahnutie“. Radšej treba hovoriť o konkrétnom zážitku: napr. „V tom čase som pocítil/a zmenu, ktorú nie som schopný/á vyjadriť a odvtedy som necítil/a pýchu, svojvôľu, hnev, alebo nevieru, ani nič iné len plnosť lásky k Bohu a celému ľudstvu.“⁵³

Wesleyho učenie o posvätení nebolo len teóriou. V auguste 1776 si zapísal do denníka:

Streda 14. Kázal som v Tivertone; a vo štvrtok som pokračoval do Launcestonu. Tu som prišiel na príčinu, prečo Božie dielo v tomto okruhu za celý rok vôbec nepokročilo. Kazatelia opustili metodistické svedectvo. Buď o dokonalosti vôbec nehovoria (čo je nám zverená špecifická doktrína), alebo o nej hovorili len všeobecne, bez toho, aby vyzývali veriacych

⁴³ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 8*, 85.

⁴⁴ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 5*, 186.

⁴⁵ Poznámka k Mat 13,14 „your spiritual senses are shut up“ (John WESLEY, *Explanatory Notes upon the New Testament*, 47.)

⁴⁶ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 7*, 277.

⁴⁷ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 5*, 294.

⁴⁸ John WESLEY, *Thoughts on the Writings of Baron Swedenborg*. In John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 13*, 511.

⁴⁹ Tamže, 537.

⁵⁰ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 13*, 28.

⁵¹ Benjamin Breckinridge WARFIELD, *Perfectionism I*, New York, Oxford University Press, 1931, 3.

⁵² Človek nedokáže túžiť po takejto skúsenosti, kým mu „...Boh neodhalí tvár vrodenej obludy a ukáže skutočný stav duše.“ (John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 5*, 234.)

⁵³ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 11*, 508-9.

„pokračovať k dokonalosti“ a každú chvíľu ju očakávať. A kdekoľvek, kde sa toto s plnou vážnosťou nekoná, Božia práca neprosperuje.“⁵⁴

Cez druhú svetovú vojnu anglikánsky biskup Neville Talbot napísal: „Všetci sme boli prichytení v stave veľkej chudoby naproti Bohu“. ...Uprostred vnútorných konfliktov tých vojnových rokov niektorí z nás sa potkli o zásadu Johna Wesleyho, ktorá mala bezprostredný význam ako návod k praktickej práci – to, že najpravdivejšia evanjelizácia spočíva v kázaní plného ideálu, pre ktorý je ponúkaná moc v súčasnom živote.“⁵⁵

Známy problém je v tom, že „kázanie plného ideálu“ ľahko sklzáne do zákonníctva, ako konštatuje už citovaný Rudolf Říčan: „...po pietistoch teraz aj metodisti ...si príliš zakladali na osobnej dokonalosti ...a napriek všetkému kázaniu o milosti sa blížili k zákonníctvu.“⁵⁶ Nakoniec to viedlo k tomu, že „...metodisti ‚hlavného prúdu‘ so špinavou vodou ‚druhého požehnaní‘ vyliali aj wesleyánske dieťa pravej svätosti.“⁵⁷

Ale ako hovorí staré porekadlo: keď dvaja robia to isté, nie je to to isté. Výzva k dokonalosti pôsobí násilnícky, ak je adresovaná schopnostiam a náboženským motívom prirodzeného človeka. Wesley vedel, že túžba po dokonalosti nesmie vychádzať z motívu sebazdokonaľovania, ale z lásky k Bohu: „Prv, ako môžeme byť posvätení, musíme milovať Boha; toto je koreňom každej svätosti.“⁵⁸ K láske však nie je možné nikoho nútiť. Wesleyho zásada znela jasne: Nikdy ani vo sne nenúť ľudí na cesty Božie (*Never dream of forcing men into the ways of God*). Mysli a nechaj myslieť. Nepoužívaj žiadny nátlak (*constraint*) vo veciach náboženstva.“⁵⁹

Cestu k úplnému posväteniu vidí Wesley v tom, čo by sa dalo označiť ako „dvojfázová skúsenosť“ so Svätým Duchom. V auguste 1738, na návšteve v Herrnhute, si do denníka poznamenal výklad Christiana Davida, ktorý robil rozdiel medzi tými, „...ktorí prijali odpustenie skrze Kristovu krv...“ a tými, ktorí prijali „...trvalé prebývanie Svätého Ducha.“⁶⁰ V júni 1740 si zapísal poznámky k svojej kázni pre „... tých, ktorí vedia a cítia, že ich hriechy sú odpustené. ...Nebojte sa, hoci máte zlé srdce. Ešte chvíľu a budete oblečení do moci z výsosti, ktorou budete sa môcť očistiť tak, ako je On čistý.“⁶¹ Okamžité prijatie tejto skúsenosti neznamená, že je vylúčený duchovný rast: „Verím, že táto dokonalosť sa vždy uskutočňuje v duši jednoduchým aktom viery; teda v okamihu. Ale verím aj v postupné dielo, ktoré aj predchádza aj nasleduje za týmto okamihom.“⁶²

Wesleyho slovník na označenie skúsenosti posvätenia údajne obsahoval 26 pojmov,⁶³ preto nie je možné spoľahlivo vypracovať nejakú zaručenú „wesleyánsku terminológiu“ posvätenia.⁶⁴ On sám však všetky zhrnul pod pojem „láska“: „Úplné posvätenie, alebo kresťanská dokonalosť, nie je nič viac ani nič menej než čistá láska; láska, ktorá vyháňa hriech a ovláda aj srdce aj život dieťaťa Božieho.“⁶⁵ Trval na tom, že toto je špecifické poslanie

⁵⁴ John WESLEY, *Journal IV*, London, Wesleyan Conference Office, 1903, 78.

⁵⁵ R. Newton FLEW, *The Idea of Christian Perfection in Christian Theology*, London, Oxford University Press, 1934, xiii.

⁵⁶ Rudolf ŘÍČAN, *Od úsvitu reformace k dnešku*, Praha, 282.

⁵⁷ Albert C. OUTLER, *Theology in the Wesleyan Spirit*, Nashville, Tidings, 1975, 77-8.

⁵⁸ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 5*, Albany, AGES Software, 1997, 179.

⁵⁹ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 5*, 552.

⁶⁰ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 1*, 134.

⁶¹ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 1*, 300.

⁶² John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 11*, 523.

⁶³ Mildred Bangs WYNKOOP, *A Theology of Love: The Dynamic of Wesleyanism*, Kansas City, Beacon Hill Press, 1972, 189.

⁶⁴ Wesley „[n]erozvinul pneumatologické teórie, ale pneumatické skúsenosti považoval za esenciálne a ich verbálne, neverbálne aj extralingválne zdieľanie za nedeliteľnú súčasť komuniácie evanjelia.“ (Pavel PROCHÁZKA, *Duchovná skúsenosť a komunikácia evanjelia*, 72.)

⁶⁵ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 12*, 496.

metodistov a toto učenie majú činiť prijateľným experienciálnou cestou.⁶⁶ Na otázku, ako sa má plné posvätenie kázať, odpovedal: „Pre tých, ktorí nenapredujú, len zriedkavo (*scarce at all*). Pre tých, čo napredujú, vždy prostredníctvom príslubu: vždy s príťažlivosťou, nie naháňaním (*drawing, rather than driving*).“⁶⁷

Spoločnosť na moc Svätého Ducha a absolútnu dostatočnosť viery pre spásu neznamenalala žiadnu pasivitu alebo kvietizmus. Experienciálne kresťanstvo vyžaduje aktívne používanie prostriedkov spásy a disciplinované zapojenie aj prirodzených schopností človeka. Wesley organizoval pravidelné stretávanie kresťanov v tzv. „triednych schôdzach“ (*class meetings*), kde jedinou podmienkou členstva bola „...túžba uniknúť budúcemu hnevu a byť zachránený od svojich hriechov.“⁶⁸ Ak je taká túžba úprimná, musí sa prejaviť (1) vyhýbaním sa zlému (napr. zábave, ktorá sa nedá využiť na oslavu mena Pána Ježiša), (2) konaním dobra (starostlivosť o telo a dušu blízkych, vzájomná pomoc veriacich) a (3) účasťou na prostriedkoch Božej milosti (*ordinances of God* – bohoslužby, večera Pánova, súkromná modlitba, skúmanie Písma, pôst a abstinencia).⁶⁹ Na každom týždennom stretnutí každý hovoril o stave svojej duše, pokušeniach, ktorými prechádzal a odpovedal na otázky, ktoré skúmali jeho život, najhlbšie postoje a úmysly. Zvonku sa môžu tieto predpisy zdať despotickými,⁷⁰ ale nesmieme zabudnúť, že základným predpokladom je tu vzájomná dôvera a láska založená na skúsenosti, že „...kresťanská radosť je radosť z poslušnosti, radosť z lásky k Bohu a dodržiavania jeho prikázaní.“⁷¹

Záver

Vyriešenie kontroverzií spojených s perfekcionizmom, druhou skúsenosťou alebo spôsobom, akým organizovať život cirkvi, je sotva možné očakávať. Veď ani dôsledné štúdium života a diela Johna Wesleyho nevedie k rovnakým výsledkom. Závěry sú závislé od osobnej orientácie autora.⁷² Nakoniec, nádej súčasnej cirkvi, tak ako to bolo vždy v minulosti, nie je v samotnej obnove kedysi mocných tradícií, ale v ich inšpirácii k očakávaniu na moc toho istého Ducha, ktorý ich prostredníctvom kedysi reformoval svoju cirkev.

Zoznam použitej literatúry

- CLAPPER, Gregory S. *John Wesley on Religious Affections*, Metuchen, The Scarecrow Press, 1989.
- COX, Harvey *The Secular City*, New Jersey, Princeton University Press, 2013.
- DOWLEY, Tim (ed.) *The History of Christianity*, Oxford, Lion Publishing, 1990.
- FLEW, R. Newton *The Idea of Christian Perfection in Christian Theology*, London, Oxford University Press, 1934.
- HALÉVY, Elie *A History of the English People in the Nineteenth Century I*, England in 1815, London, Ernest Benn, 1949.

⁶⁶ Thomas C. ODEN, *John Wesley's Scriptural Christianity*, Grand Rapids, Zondervan, 1994, 326.

⁶⁷ *Minutes of the Methodist Conferences I*, London, John Mason, 1862, 10.

⁶⁸ *The Nature, Design and General Rules of the United Societies in London, Bristol, Kingswood, and Newcastle upon Tyne*, Bristol, Felix Farley, 1747, 5.

⁶⁹ Tamže, 5-8.

⁷⁰ Elie HALÉVY, *A History of the English People in the Nineteenth Century I*, England in 1815, London, Ernest Benn, 1949, 410.

⁷¹ John WESLEY, *The Works of John Wesley Volume 5*, 208.

⁷² „Výsledkom môže byť Wesley aristotelovský, platónsky, schleiermacherovský, whiteheadovský, sociálnoevanjeliový, alebo Wesley druhého požehnaní...“ (Mildred Bangs WYNKOOP, *A Theology of Love: The Dynamic of Wesleyanism*, 81.)

- HALÉVY, Elie *La naissance du méthodisme en Angleterre*. In *La Revue de Paris IV*, Jouillet-Août 1906.
- HARRIS, Sam *Waking Up: A Guide to Spirituality Without Religion*, New York, Simon & Schuster, 2014.
- LEWIS, C. S. *Screwtape Letters*, London, HarperCollins, 2009.
- Minutes of the Methodist Conferences I*, London, John Mason, 1862.
- MISKOTTE, Kornelis H. *When the Gods Are Silent*, New York, Harper and Row, 1967.
- ODEN, Thomas C. *John Wesley's Scriptural Christianity*, Grand Rapids, Zondervan, 1994.
- OUTLER, Albert C. *Theology in the Wesleyan Spirit*, Nashville, Tidings, 1975.
- PATTISON, Mark *Essays II*. Oxford, Clarendon Press, 1889.
- PROCHÁZKA, Pavel *Duchovní skúsenosť a komunikácia evanjelia*, Banská Bystrica, ZEC, 1999.
- ŘÍČAN, Rudolf *Od úsvitu reformace k dnešku*, Praha, YMCA, 1947.
- STEPHEN, Leslie *History of English Thought in the Eighteenth Century I*, New York, Peter Smith, 1949.
- STRAWSON, Peter Frederick *The Bounds of Sense*, London, Routledge, 2005.
- SUGDEN, Edward H. (ed.), *Wesley's Standard Sermons II*, London, Epworth Press, 1951.
- The Nature, Design and General Rules of the United Societies in London, Bristol, Kingswood, and Newcastle upon Tyne*, Bristol, Felix Farley, 1747.
- WARFIELD, Benjamin Breckinridge *Perfectionism I*, New York, Oxford University Press, 1931.
- WESLEY, John *A survey of the wisdom of God in the creation : or a compendium of natural philosophy*, Bristol, William Pine, 1763.
- WESLEY, John *Explanatory Notes upon the New Testament*, New York, Carlton & Porter, rok neudany.
- WESLEY, John *Primitive Physic, Or, An Easy and Natural Method of Curing Most Diseases*, London, G. Paramore, 1744.
- WESLEY, John *The Journal of the Rev. John Wesley I*, London, Wesleyan Conference Office, 1903.
- WESLEY, John *The Works of John Wesley*, Albany, AGES Software, 1997.
- WESLEY, John *Works*, Grand Rapids, Baker Book House, 1979.
- WYNKOOP, Mildred Bangs *A Theology of Love: The Dynamic of Wesleyanism*, Kansas City, Beacon Hill Press, 1972.
- WYNKOOP, Mildred Bangs *John Wesley: Christian Revolutionary*, Kansas City, Beacon Hill Press, 1970.

Internetové stránky

<https://babel.hathitrust.org/>

KANT, Immanuel *Immanuel Kants Gesammelten Werken VI*, www.ikp.uni-bonn.de.